

EDUARD SANJUAN

La barbàrie no prescriu

El deixant de crueltat que deixa la barbàrie al seu pas torna a brillar toçudament, inevitablement, per recordar-nos que la memòria, tard o d'hora, sempre acostuma a passar comptes a la condició humana. Xile i Argentina són dos dels països que no aconsegueixen conciliar la son per molt que alguns hagin practicat "teràpies de xoc" com, per exemple, l'oblit. Una altra d'aquestes "teràpies" és la de l'amenaça permanent i fanfarrona contra la societat perquè aquesta no pugui recuperar mai el seu sentit de dignitat col·lectiva. I és que aquest procés de dignificació social comporta, forçosament, el càstig dels criminals i genocides. Però el passat enterrat sota tones de rendició democràtica acostuma a trucar la porta un dia o un altre.

Les conseqüències psicològiques per a un país que no ha resolt adequadament els seus litigis morals amb el passat són greus. S'instal·la una espècie de moral claudicant i contemplativa en què es comença per mirar cap a un altre lloc quan es veu de prop l'horror i s'acaba compartint. Els anys d'impotència de les societats civils argentina i xilena per aplicar la justícia contra les seves antigues Juntes Militars, responsables dels crims més execrables, han estès la resignació. S'ha imposat una convenció social en què la cultura del "no", de la reclamació democràtica, de la protesta, ha quedat marginada i relegada a una sèrie de col·lectius minoritaris que acostumen a ser qualificats de radicals o estrambòtics. Això és extremadament perillós per a la salut del teixit social d'un país perquè el deixa inerm davant dels sobresalts de la història.

Però de tant en tant a Santiago de Xile o a Buenos Aires la quietud dels cementiris la interrompen de tant en tant actes de ràbia, de dignitat i de sensatesa institucional democràtica. Va succeir quan el general Augusto Pinochet va ocupar impunement l'escó de senador vitalici en virtut d'una carta magna feta a la seva mida i que està blindada contra possibles reformes. Molts van ser els qui es van llançar als carrers o van mostrar el rebuig més profund a l'interior mateix del Senat mentre es posaven en marxa tot tipus d'i-

nicatives legals contra l'ex-dictador. I ara ha passat a Buenos Aires amb Jorge Videla, cap visible, tètric, del cruent cop d'estat del 24 de març del 1976. La seva detenció i probable processament sembla haver donat un impuls elèctric a la societat argentina que, de cop, torna a entreure la possibilitat de redimir-se mitjançant el càstig exemplar dels responsables d'aquell malson.

Se l'empresona per una via judicial que comença a donar els primers fruits després de molts anys d'ofegament burocràtic: la de la causa referent als nens robats pels botxins de les seves mares legítimes, pels homes que les van obligar a donar a llum en els centres de detenció i tortura abans de ser llançades al mar en els "vols de la mort" o enterrades en fosses clandestines. Una causa no inclosa en les desgraciades lleis de "punt final", que no queda incorporada en l'indult posterior decretat pel president Carlos Menem i que, per tant, no ha prescrit. A Videla —i òbviament als altres components de les diferents Juntes— se'l considera responsable polític últim d'aquests robatoris sistemàtics de nens i de la falsificació posterior de la seva identitat un cop adjudicats segons una rigorosa i macabra llista d'espera.

Ha estat l'obstinació de las Madres y Abuelas de la Plaza de Mayo —"aquest grup estrambòtic i esclau del passat", segons la terminologia a l'ús— la que ha fet possible aquest llampec que ha sacsejat saludablement l'Argentina. Van ser elles les que van iniciar i animar les diligències amb l'objectiu de saber la veritat i de recuperar allò que consideren seu. Un desig ple d'entrebancs sentimentals dolorosos i traumàtics.

Unes Madres i Abuelas que, amb tot, no estan molt convençudes que el jutge instructor, Roberto Marquevich, vagi molt lluny amb Videla o amb els altres membres de les Juntes Militars. Hi ha hagut massa decepcions per confiar a cegues en la justícia argentina. I el país oficial, l'institucional, viu d'esquena a la tragèdia del passat. Però, de moment, la detenció de Videla, vuit anys després de ser indultat, ja ha tingut la virtut de recordar als responsables de la barbàrie que aquesta no prescriu mai.

"Hi ha hagut massa decepcions per confiar a cegues en la justícia argentina. I el país oficial, l'institucional, viu d'esquena a la tragèdia del passat."